

TOIMENPIDEALOITE 10/2010 vp

Postipalvelujen tasapuolinen turvaaminen koko maassa

Eduskunnalle

Suomalainen postitoiminta on eurooppalaisittain tarkasteltuna laadukasta ja kannattavaa. Tämä on harvaan asutun maan olosuhteet huomioiden yllättävän myönteinen asia. Postitoiminta omaa Suomessa vuosisataiset historialliset arvot ja perinteet.

Postipalvelulaki asettaa toiminnalle laatuvaatteen, mm. kirjeen kulkunopeuden ja toimipaikkaverkon laajuuden. Rahoitus on järjestetty yleispalveluvelvoitteen hoitajaksi määrätyn Itella Oyj:n sisäisin tulonsiirroin. Kannattamatonta haja-asutusalueen jakelua ja toimipaikkaverkkoa rahoitetaan lähinnä eteläisen Suomen taajamien kirjeliikenteen tuotoilla. Haja-asutusalueen jakelu on keskimäärin neljä kertaa kalliimpaa kuin taajamien. Ääripäissä ero on jopa kymmenkertainen. Kirjeen hinta on kaikkialle maahan kuitenkin sama. Samanhintainen palvelutaso koko maassa takaa alueellisen tasa-arvon. Tämä on ehdottoman välttämätöntä jatkossakin.

Rahoituspohja on ollut vakaa, koska nykyinen laki on edellyttänyt postitoimintaluvan hakijoilta sitoutumista tiettyyn alueelliseen ja laadulliseen palvelutasoon. Alalla ei ole ollut mahdollista harjoittaa kokonaisrahoituksen vaarantavaa kermankuorintaa. Postipalvelulaki koskee lähinnä kirjeliikennettä. Lehtien ja pakettien jakelua ei lailla ole säädelty. Poikkeuksena tästä Itellalla on velvollisuus taata enimmillään kymmenen kilon kuluttajapakettien jakelu. Muualla Euroopassa yleisesti käytössä olevasta lähetyksen painoon perustuvasta kirjemonopolista Suomessa on luovuttu jo vuonna 1994.

Uusi direktiivi edellyttää palvelutason säilyttämistä ja kilpailun laajempaa avaamista. Palvelutaso säilytetään koetellulla keinolla: määräämällä joku toimiluvan hakija yleispalveluvelvoitteen kantajaksi. Suomessa tämä vastuu lankeaa Itellalle. Yleispalveluvelvoitteen rahoituksesta joudutaan kuitenkin säätämään nykyistä tarkemmin. Suomessa on asetettava ensisijaiseksi tavoitteeksi nykyisen palvelutason tavoite tasapuolisesti koko maassa.

Etelän taajamien avautuva kilpailu leikkaa Itellan tuottoisinta kirjevolyyymia. Samaan aikaan samalla alueella joudutaan katetta leikkaamaan hintakilpailuun. Taajamien päällekkäiset jakeluverkot tulevat syömään alan kokonaistuottavuutta, ja pisteenä i:n päälle kirjelijähtykset ovat siirtymässä vauhdilla sähköiseen verkkoon. Lakisääteisen kirjeen postimaksu saattaa pahimmillaan moninkertaistua.

Rahoitukselle direktiivi esittää useita vaihtoehtoja. Niistä yksinkertaisin on tappiollisen toiminnan rahoitus verovarosta. Tätä ei voida pitää nykytilaan verrattuna järkevänä. Kannattavan valtionyhtiön sadan miljoonan euron vuosittainen voitto vaihdettaisiin samaa suuruusluokkaa edustaviin budjettimenoihin. Tätä ei voida pitää hyväksyttävänä kansallisen yleispalvelun osalta.

Lisääntyvästä kilpailusta tulevat hyötymään taajamiin suureriä postittavat asiakkaat. Häviöjinä ovat pieneriä postittavat kansalaiset, yhdistykset ja yritykset, erityisesti maaseudulla ja maaseudulle lähettävät tahot. Tappiollisen toiminnan rahoituksen edellyttämä läpinäkyvyys ja

sen vaikutus muidenkin kuin kirjetuotteiden hintoihin saattaa olla ikävä yllätys esimerkiksi pitäjänlehdille.

Posti- ja logistiikka-alan unioni PAU näkee parhaana etenemistienä jatkossakin kohtuullisten palvelutasovaateiden asettamisen alan kaikille toimijoille.

EU:n uusittu Postipalveludirektiivi hyväksyttiin 31.1.2008. Direktiivin tarkoitus on avata grammamääraisten kirjemonopoliin piirissä pyytelleiden maiden postitoiminta kilpailulle.

Suomen ei tule ratifioida tänne soveltumattomia käytäntöjä.

Suomen postitoiminta on avattu kilpailulle jo vuonna 1994. Postitoimintalupia voidaan myöntää hakijoille. Valtakunnan peruspalveluiden turvaamiseksi direktiivin mukainen yleispalveluvelvoite on osoitettu Itella Oyj:lle (omaa sukua Posti). Postin toimintaedellytysten turvaamiseksi kansalliseen postipalvelulakiin on kirjattu joitakin äärimmäistä kermankuorintaa estäviä määräyksiä. Näistä keskeisimmät ovat ehdollinen toimilupamaksu ja vaatimus viitenä päivänä viikossa suoritettavasta jakelusta. Kansalliseen postipalvelulakiin on selkeästi luotava määrittelyt, jotka yksiselitteisesti takaavat hyvät ja tasa-arvoiset postipalvelut koko maassa.

Lainsäätäjä on lakia laatiessaan ottanut huomioon Suomen eurooppalaisittain pienen väestötiheyden ja jakelukustannusten huomattavan eron ruuhka-Suomen kaupunkien ja haja-asutusalueen välillä. Kustannusten ääripäät ovat yli kymmenkertaisia.

Uutta direktiiviä voidaan pahimmillaan lukea siten, että Suomella ei enää ole oikeutta asettaa jakeluelvoitetta 5 päivää viikossa kaikille toimiluvan haltijoille. Jos postipalvelulaki avataan tältä osin, tulee se johtamaan epäterveeseen kilpailuun. Tuottavimpia suurasiakaseriä parhaiten kannattaville alueille pari kertaa viikossa jakava yritys on vakava uhka yleispalveluvelvoitteen haltijan taloudelle ja kansalaisten palveluille. Suomen ei tule hyväksyä tänne soveltumattomia postin palvelurakennetta vaarantavia vaihtoehtoja.

Aivan erilaisilla palveluvaateilla kuormitettujen yritysten asettaminen samalle lähtöviivalle

tulee vaarantamaan heikommin kannattavien alueiden postitoiminnan rahoituksen. Direktiivi tarjoaa rahoituksen järjestämiseen useita mahdollisuuksia, joista yksikään ei ole ongelmaton. Siksi Suomen tulee kansallisissa postipalveluissa säilyttää nykyiset käytännöt.

Pahimmillaan päädytään tilanteeseen, jossa valtakunnallisesta tasahintajärjestelmästä joudutaan luopumaan ja syntyy painetta alentaa yleispalvelun laatutasoa. Tasahinnoittelusta luopuminen voisi tarkoittaa esimerkiksi lehtien tilausmaksujen alueellista porrastamista.

Toivottavaa olisi, että postipalvelulakia ei tarpeettomasti avata. Jos laki kuitenkin avataan, maamme erityisolot otettava huomioon. Suomessa Posti, nykyisin Itella Oyj, on vastannut pääsääntöisesti maaseudulla sekä kirjepostin että sanoma- ja aikakauslehtien jakelusta. Sama pätee pääosin myös mainosten jakeluun ja varsinkin silloin, jos niille tavoitellaan yhteistä ja laajaa leikkikää. Postitoiminnot koetaan luotettaviksi ja sopimusehtoja noudattaviksi. Suuremmissa kaupungeissa ja maakuntakeskuksissa on sanoma- ja paikallislehtien sekä mainosten jakelussa mukana Itellan rinnalla tai asemesta muita yrityksiä tai toimijoita. Koko maata ajatellen postin, nykyisen Itellan, toimintojen jatkuminen nykyisten käytäntöjen mukaan on maahamme kehittynyt ja ajan mukana muotoutunut postipalvelujen muoto.

Tasa-arvoiset postipalvelut koko maassa ovat elimellinen ja välttämätön osa yhteiskunnan rakennetta ja toimintoja. Kyse on pohjimmiltaan valtion peruspalvelutehtävästä. Tämä lähtökohta voi taata kansalaisille, elinkeinoelämälle ja yrityksille tasa-arvoiset ja toimivat postipalvelut koko maassa asuin- tai toimipaikasta riippumatta.

Maaseudun postipalvelujen kannalta tulee myös yhä lisääntyvän vapaa-ajanasutuksen postipalvelujen tarve pysyvän asutuksen tarpeiden ohella. Ilmasto- ja ympäristöpoliittisista syistä on myös perusteltua se, että asiakkaat eivät joudu hakemaan postejaan ja että täten syntyisi tarpeentonta luontoa saastuttavaa liikennettä, kun nyt postinkuljettaja tuo reitillään hyvin monille postituotteet.

Maaseudulla haja-asutusalueilla postinjaka-
jien palveluja on haluttu eri yhteyksissä kehittää
myös muiden palvelujen tarjoajiksi. Tällaisia
ovat olleet mm. kauppatarvikkeiden ja apteekki-
tuotteiden kotiinkuljetukset. Muita kehitettäviä
mahdollisia palveluita postinkuljetusten yhtey-
dessä voisivat olla myös päivittäiset lämpimät
ruokakuljetukset vanhuksille tai muut kehitettä-
vät yhteistoiminnot.

Harvaan asutuilla alueilla ei ole mahdollista
yleensä järjestää esim. lämpimän ruoan kul-
jetuksia erikseen vanhuksille. Jos olisi mahdol-
lista yhdistää nämä postikuljetuksiin, kustannuk-
set voitaisiin jakaa ja näin parantaa sekä turvata
asiakkaiden peruspalvelujen toimivuutta. Kylä-
toimikunnilla olisi varmasti kiinnostusta ke-

hittää niitä mahdollisuuksia, joita postinkuljetta-
jien päivittäiset reitit mahdollistaisivat.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

*että hallitus ryhtyy lainsäädännöllisiin
ja muihin toimenpiteisiin turvatakseen
nykyisen kaltaiset tasa-arvoiset posti-
palvelut asiakkaille koko maassa huoli-
matta EU-direktiivin uhasta ja täyden-
tääkseen postipalveluja maaseudun
haja-asutusalueilla muilla yhteiskun-
nan ja asiakkaiden tarvitsemilla palve-
luilla, kuten mm. vanhusten kauppa- ja
apteekkipalveluilla sekä lämpimän
ruoan tuontipalvelulla?*

Helsingissä 23 päivänä helmikuuta 2010

Lauri Oinonen /kesk